

P. Kolumban, S. O. Cist.

»In zajemali boste vode iz vrelcev Odrešenikovih«

Molitev in daritev sta najvišje in najodličnejše udejstvovanje vere. Po molitvi in daritvi se nam v najobilnejši meri daje božje življenje. To sta dve najzvvišenejši opravili, s katerima najvšečneje častimo nebeškega Očeta. Z molitvijo in daritvijo po božji uredbi najizdatneje pospešujemo tudi svojo lastno časno in večno blaginjo. Vse to velja ne samo v zasebnem, marveč prav tako v družabnem življenju, zlasti v življenju najvišje in najpopolnejše družbe v svojem redu — sv. cerkve.

Molitev in daritev sta dva glavna sestavna dela bogoslužja ali liturgije sv. Cerkve. Le žal, da molitev in daritev, kakor ju v čast božjo in naše posvečenje opravlja sv. Cerkev, premalo poznamo, zato pa tudi premalo cenimo, in vendar velja tudi o liturgični molitvi in daritvi, da sta »studenec žive vode, tekoče v večno življenje« (Jan 4, 15). Ko bi bolje poznali ta dar božji in kdo je, ki nam ga ponuja, bi ga mi prosili in dal bi nam žive vode (Jan 4, 10) — vse drugače bi ga cenili in uporabljali.

Oglejmo si nekoliko pobliže ta »dober dar« in to »popolno darilo« (Jak 1, 17) — liturgično molitev in daritev, najmočnejša božja vrelca pristne, jedrnate pobožnosti, ki je za vse koristna, ker ima obljubo sedanjega in prihodnjega življenja (1 Tim 4, 8).

I.

Liturgična molitev

Z vsako molitvijo vdano povzdigujemo svojo dušo k Bogu, bodisi da ga hvalimo ali se mu za prejete dobrote zahvaljujemo, bodisi da ga za svoje grehe prosimo odpuščanja ali si prosimo drugih dobrot, ki so potrebne in koristne nam ali drugim.

Poleg zgolj notranje molitve (premišljevanja) razlikujemo v glavnem dvojno ustno molitev: 1. **Z a s e b n o**, ako moli posamezna oseba ali družina, bodisi zase bodisi za druge, brez posredovanja cerkvenih zastopnikov (duhovništva); 2. **j a v n o**, ki jo opravljajo cerkveni zastopniki ali služabniki v imenu cerkve. Javna molitev pa, katere besedilo se nahaja v obrednih knjigah, ki jih je odobrila najvišja cerkvena oblast, se imenuje s posebnim imenom **liturgična**. Javne molitve so večidel hkrati liturgične.

Ze tukaj bodi poudarjeno, da je koristna in potrebna oboja molitev,

zasebna in javna, liturgična. Z obojno molitvijo lahko prav molimo Očeta »v duhu in resnici« (Jan 4, 23). Jezus Kristus, naš najvišji vzornik v molitvi, je molil na oba načina, zasebno in javno. Obojno molitev je tudi nam priporočal. Zasebno: »Kadar pa ti moliš, pojdi v svojo sobo, zapri vrata in moli k svojemu Očetu na skrivnem. In tvoj Oče, ki vidi na skrivnem, ti bo povrnil« (Mt 6, 6). Jezusova obljuba: »Kjer sta dva ali so trije zbrani v mojem imenu, tam sem jaz sredi med njimi« (Mt 18, 20), velja pa brez dvoma v prvi vrsti o javni, zlasti liturgični molitvi. Obojna molitev je torej dobra, obojna je vsečna nebeškemu Očetu. Odličnejša pa je liturgična molitev.

Katera molitev je liturgična in kak je njen značaj

Liturgične molitve so tiste, ki jih opravljajo zastopniki sv. cerkve v njenem imenu, bodisi da jih molijo skupno v koru ali z ljudstvom ali tudi sami zase. K zastopnikom sv. cerkve ali nje služabnikom z ozirom na poverjeno jim dolžnost liturgične molitve, prištevamo duhovniški stan od subdiakona dalje ter večji del tistih redovnikov in redovnic, ki imajo slovesne zaobljube. Toda s tem nikakor ni rečeno, da je liturgična molitev posebna predprava naštetih cerkvenih zastopnikov, marveč tudi vsak navaden vernik lahko in tudi naj moli liturgično, ako ima le potrebno besedilo, da more z njim slediti posebej pooblaščenim zastopnikom sv. cerkve. Besedilo, obliko in red liturgičnih molitev natančno urejajo posebna pravila, tako da se v liturgični molitvi ne sme nič spreminjati, izpuščati ali dodajati. Ta pravila vežejo v vesti seveda omenjene cerkvene zastopnike. Med liturgične molitve spadajo v prvi vrsti mašne molitve, potem molitve, ki spremljajo delitev zakramentov in zakramentalov ter duhovne dnevnicke ali breviri, ki ga je v vesti dolžno opravljati prej imenovano duhovništvo in redovništvo.

Liturgična molitev ni v prvi vrsti prosilna, kakor so to večinoma druge javne in zlasti zasebne molitve, marveč je predvsem hvalna in zahvalna molitev. Hvalnih in zahvalnih molitev je večji del mašnih molitev, prav tako izražajo hvalno in zahvalno molitev tudi duhovne dnevnicke. Šele na koncu svoje hvalne molitve izrazi sveta cerkev Bogu tudi svoje želje in potrebe v kratki prošnji molitvi.

Zanima nas zlasti notranje bistvo in vrednost liturgične molitve. Ako hočemo doumeti bistvo liturgične molitve, si moramo najprej živo poklicati v zavest versko resnico o skrivnostnem telesu Kristusovem. »Vi pa ste Kristusovo telo in posamezni udje« (1 Kor 12, 27), uči sv. Pavel. Cerkev in z njo mi, njeni udje, smo tako tesno združeni s Kristusom kakor mladika s trto, kakor telo z glavo. Kakor polje v mladikah in trti en in isti življenjski sok, tako je tudi cerkev deležna in polna Kristusovega življenja. »Iz njegove polnosti smo vsi prejeli milost za milostjo« (Jan 1, 16). Kakor se je Kristusovo življenje na zemlji najlepše razodevalo v molitvi in daritvi, tako se tudi življenje njegovega skrivnostnega telesa, sv. cerkve, na najrazličnejši način javlja v molitvi in daritvi. Namen Jezusovega učlovečenja je bil, da nas je s svojo smrtjo na križu zopet spravil z Očetom. Najvažnejša dolžnost sv. cerkve je svojim udom pomagati, da se po Kristusu, ki jim more zveličanje vedno dajati, bližajo Bogu (Hebr 7, 25) vse dotlej, dokler ne pridemo k njemu in »bomo vedno z Gospodom« (1 Tes 4, 17). To svojo veliko nalogo spopolnjuje sv. cerkev najuspešneje s svojo liturgično molitvijo in dopolnjuje, kakor bomo videli pozneje, s svojo liturgično-evharistično daritvijo. Saj je molitev že po svojem bistvu povzdigovanje, bližanje duha k Bogu.

Molitev nas vodi in dviga vedno bliže k Očetu, ako kot mladike na trti, kot udje skrivnostnega telesa Kristusovega združujemo svojo molitev z molitvijo Kristusovo. Naša molitev je Očetu všečna in za nas uspešna, kolikor bolj se po Jezusovem izrečnem naročilu v njegovem imenu opiramo in sklicujemo na njegove zasluge. Vse te zahtevane pogoje pa najdemo natanko spolnjene v vprav cerkveni liturgični molitvi. Kristus ljubi cerkev in je samega sebe zanjo dal (Ef 5, 25). Zaradi tesne zveze Kristusa s cerkvijo, je njegovo življenje tako rekoč življenje sv. cerkve, svojega skrivnostnega telesa. Tako je tudi molitev, naj-vzvišenejše udejstvovanje njegovega življenja — molitev sv. cerkve.

Cerkev je skrivnostno telo Kristusovo, zato je vsaka molitev, ki se vrši po njenih zastopnikih in v njenem imenu, v resnici molitev Kristusova. Liturgična molitev ni torej samo molitev posameznega cerkvenega zastopnika ali poedinega navadnega vernika, marveč je v prvi vrsti molitev cerkve kot take, molitev skrivnostnega Kristusovega telesa. Cerkev moli, toda v njej »sam Duh prosi za nas z neizrekljivimi zdihi« (Rim 8, 26). Jezus Kristus združuje v imenu sv. cerkve, ki je nje glava, naše češčenje in našo zahvalo ter naše prošnje s svojo lastno molitvijo. Jezus Kristus kot naš veliki duhovnik vedno s sočutjem misli na nas in brez prestanka naklanja svoje zaslужenje, svoje zadoščenje in svojo daritev v posvečenje, »ker vedno živi in prosi za nas« (Hebr 7, 25).

Molitev Kristusa, Boga-človeka, je vedno všečna Očetu in vedno uslišana. Saj pravi sv. Pavel, da je Kristus »v dneh svojega življenja na zemlji daroval prošnje in molitve s silnimi klici in solzami njemu, ki ga je mogel oteiti smrti, in bil je uslišan zaradi bogu vdanosti« (Hebr 5, 7). Zato sv. cerkev v svoji liturgiji pošilja vse svoje molitve nebeškemu Očetu in ga prosi za vse potrebne milosti po Jezusu Kristusu, svojem Zveličarju in velikem duhovniku. To je zmisel dostavka, s katerim zaključuje sveta cerkev skoro vse svoje prošnje molitve: »Po Gospodu našem Jezusu Kristusu...« Popolnoma izvestno je, da bo njena in njenih otrok molitev uslišana, saj je to molitev Jezusova, ki je naš srednik in zagovornik pri Očetu.

Liturgična molitev je »podobna zakladu, skritemu na njivi« (Mt 13, 44). Nobena žrtev ni prevelika, da ga odkopljemo in si ga prisvojimo. Liturgična molitev nam bo poživljala zavest, da smo eno v Kristusu, ena velika družina nebeškega Očeta. Liturgična molitev nam je dana, da bi iz nje zajemali božje življenje in ga po njej imeli v izobilju.

Pridite, molimo!

Dr. Franc Lukman

Evharistično bogoslužje v stari cerkvi

(Nadaljevanje.)

3. Sredi 2. stoletja

Iz srede 2. stoletja se je ohranil dragocen opis evharistične liturgije. Krščanski filozof Justin, doma iz Palestine, ki je imel v Rimu nekako šolo, je leta 150 ali malo kasneje napisal obrambo kristjanov (Apologijo),

namenjeno cesarju Antoninu, ki so ga zaradi njegove srčne dobrote imenovali Milega (Pius). Hoteč ovreči blazne in zlobne govorice, da kristjani pri svojih bogoslužnih shodih počenjajo najgnusnejše zločine, jedó meso nedolžnih otrok in uganjajo najzoprnejša krvoskrunstva, je sv. Justin cesarju naravnost opisal, kaj se na krščanskih shodih godi. Opisal je celó dvojno božjo službo: sv. mašo po slovesnem krstu in navadno bogoslužje, kakršno se je sleherno nedeljo opravljalo. Nedeljska božja služba je daljša, ker ima pred daritvijo še poučen del, branje svetega pisma in govor predstojnika (škofa ali mašnika); evharistična božja služba po krstu pa tega poučnega dela nima, marveč se začne s skupno molitvijo in darovanjem. Spomin na to stanje imamo še danes pri maši na veliko soboto, t. j., maši po blagoslovitvi krsne vode in slovesnem krščevanju: dasi so ji v teku časa dali berilo in evangelij ter speve med njima kakor drugim mašam, vendar nima ne vstopa (introita) ne speva ob darovanju (ofertorija).

Liturgija po slovesnem krstu se je vršila takole: 1. Najprej so opravili molitve zase, za krščence in za vse kristjane; 2. dali so si poljub miru; 3. postavili so kruh in kelih pred predstojnika¹ (škofa ali mašnika); 4. predstojnik je opravil hvalo in slavo Očetu vesoljstva po imenu Sina in svetega Duha (prim. našo prefacijo ali predglasje!); 5. nato je opravil »zahvalo«² kakor Gospod pri zadnji večerji in posvetil kruh in vino; 6. posvetitvenim besedam so verniki na glas pritrdili: Amen; 7. diakoni so navzočne obhajali in sv. obhajilo nesli odsotnim.

Nedeljska božja služba je bila daljša za poučni del, t. j., branje iz svetega pisma in škofov (mašnikov) nagovor po branju. Stara krščanska šega je torej, da je ob nedeljah in praznikih pridiga med mašo, kakor je tudi tridentski cerkveni zbor v 22. seji naročil. Na koncu nedeljske božje službe so se pobirali prostovoljni darovi za skupno blagajno krščanske občine. Blagajno je upravljal škof ali njegov pooblaščenec; iz nje so dobivale podporo sirote, vdove in druge pomoči potrebne osebe.

Med opisoma bogoslužja po slovesnem krstu in ob nedeljah je sv. Justin v posebnem odstavku povedal, kaj verujejo kristjani o evharistiji in odkod zajemajo svoje versko prepričanje. Jasno tudi pove, da sme evharistijo prejemati samo tisti, ki veruje, je krščen in krščansko živi.

Zaradi preglednosti Justinovo poročilo, ki obsega tri poglavja obrambnega spisa (Apologija I, pogl. 65. do 67.), razčlenim in dostavim podnaslove.

I. Liturgija po slovesnem krstu

(1. Molitev za vse kristjane.) Mi pa, ko smo ga tako okópali, tistega, ki veruje in se nam je pridružil, peljemo k bratom, kakor jim pravimo, kjer so zbrani, da opravimo skupne molitve zase, za razsvetljenega² in za druge povsod na vse misleči, da bi bili, ko smo resnico spoznali, vredni v dejanju lepo živeti in zapovedi držati, da bi dosegli večno zveličanje.

(2. Poljub miru.) Ko nehamo moliti, se med seboj s poljubom miru pozdravimo.

(3. Darovanje kruha in vina.) Nato se predstojniku bratov prinese kruh in časa vode in vina;

(4. Hvala in slava.) in ta sprejme in pošlje kvišku hvalo in slavo Očetu vseh stvari po imenu Sina in svetega Duha;

¹ V spisu za poganškega cesarja rabi sv. Justin z namenom splošni izraz »predstojnik«.

² Star krščanski izraz za krst je photismós = razsvetljenje; krščenec je torej »razsvetljeni«, photistheís. Prostor za krščevanje je bil ločen od prostora, kjer se je opravljala sv. daritev.

(5. Zahvala posvetitev.) in na dolgo opravi zahvalo³, da nam je (Oče) milostno to podeli.

(6. Ljudstvo pritrdi.) Ko ta konča molitve in zahvalo, vse navzočno ljudstvo pritrdi, rekoč: »Amen«. »Amen« pa v hebrejskem jeziku pomeni: Zgodi se.

(7. Sv. obhajilo.) Ko je predstojnik opravil zahvalo in je vse ljudstvo pritrdilo, dajo diakoni, kakor jim pri nas pravimo, vsakemu izmed navzočnih zažiti kruha in vina in vode, z zahvalo posvečenih, in nesejo odsotnim.

II. Kaj je presv. evharistija?

In ta jed se pri nas imenuje »evharistija«; nihče drug je ne sme biti deležen kakor tisti, ki veruje, kar mi učimo, in je okopan s kopeljo prerojenja za odpusčenje, grehov in tako živi, kakor je Kristus naročil. Zakaj tega ne uživamo kot navaden kruh in navadno pijačo, marveč kakor je po božji Besedi učlovečeni Jezus Kristus, naš Gospod, privzel meso in kri za naše odrešenje, tako smo poučeni, da je tudi z molitvijo za Besedo, od Njega (Očeta) izhajajočo, posvečena hrana, ki se spreminja v naše meso in našo kri in ju hrani, meso in kri tistega meso postalega Jezusa.⁴ Kajti apostoli so v svojih zapisanih spominih, ki se jim pravi evangeliji, sporočili, da jim je bilo tako zaukazano, da je Jezus vzel kruh, se zahvalil in rekel: »To delajte v moj spomin; to je moje telo«; in da je prav takó vzel kelih in se zahvalil in rekel: »To je moja kri«; in da je samó njim dal.

III. Krščansko življenje

Mi pa se kasneje (po krstu) vedno med seboj tega spominjamo. In tisti, ki imajo, zmeraj pomagajo potrebnim in vedno držimo skupnost med seboj. In za vse, kar zaužijemo, zahvaljujemo Stvarnika vseh stvari po njegovem Sinu Jezusu Kristusu in po svetem Duhu.

IV. Nedeljska božja služba

Dan, ki se po Soncu⁵ imenuje, pridejo skupaj vsi, ki prebivajo v mestih in na deželi;

(1. Branje.) in beró se spomini apostolov ali spisi prerokov, kolikor čas dopušča⁶.

(2. Pridiga.) Nato, ko bralec preneha, predstojnik z besedo opominja in vabi, naj te lepe reči posnemamo.

(3. Skupna molitev.) Potem vsi vstanemo in pošljemo (kvišku) molitve.

(4. Darovanje.) Ko nemo moliti, se prinese, kot sem že prej povedal, kruh in vino in voda

(5. Hvala in zahvala.) in predstojnik pošlje kvišku molitve hkratu in zahvale, kolikor je v njegovih močih⁷,

(6. Ljudstvo pritrdi.) in ljudstvo pritrdi: »Amen«.

(7. Sv. obhajilo.) In vsakemu se dá in vsak užije od posvečenega, tistim pa, ki niso navzočni, se po diakonih pošlje.

(8. Zbiranje milodarov.) Premožni in voljni dajo, vsak po svoji volji, kolikor kdo hoče; kar se nabere, se dá v hrambo predstojniku; on pa pomaga sirotam in vdovam in takšnim, ki so radi bolezní ali iz drugega vzroka v potrebi, in jetnikom in popotnim tujcem in sploh skrbi za vse, ki so v sili.

³ Molitev, s katero se zahvali kakor Jezus pri zadnji večerji in posveti kruh in vino.

⁴ Sv. Justin je v en stavek zgnetel štiri misli: 1. Kar verniki pri liturgiji prejemajo, ni navaden kruh in navadna pijača. — 2. Kakor resnično se je božji Sin (božja Beseda) učlovečil, t. j. privzel meso in kri, tako resnično je ta hrana meso in kri tega učlovečenega Sina božjega. — 3. Kakor je učlovečenje izvršila vsemo-gočna, stvariteljna božja Beseda, tako tudi to čudežno spremenjenje izvrši ista iz Očeta izhajajoča božja Beseda, ki jo z molitvijo pokličemo na oltar. — 4. V Jezusovo telo in kri se spremeni tista hrana, ki se po naravnih zakonih spreminja v naše meso in kri in ju redi.

⁵ Poganski naziv.

⁶ Šele kasneje so se za posamezne dneve določili odlomki, ki so se brali (perikope). Sprva so brali, kolikor se je predstojniku zdelo, in so drugič nadaljevali, kjer so prej prenehali.

⁷ Stalnih molitvenih obrazcev še ni bilo. Iste misli je ta predstojnik povedal bolj na kratko, oni bolj obširno; eden bolj umetno, drugi pa preprosto. Pomni pa, kar sem omenil na str. 11.

V. Zakaj se nedelja posvečuje

Na dan Sonca pa imamo skupne shode, ker je prvi dan, ko je Bog obrnil temo in prasnov in ustvaril (urejeni) svet, in je Jezus Kristus, naš Zveličar, isti dan od mrtvih vstal. Dan pred Kronovim⁸ dnem so ga namreč križali in dan po Kronovem dnevu, t. j., dan Sonca, se je pokazal svojim apostolom in učencem in jim izročil nauk, ki smo ga tudi vam podali, da ga premislite.

K. J.

Življenje s cerkvenim letom

(Nadaljevanje.)

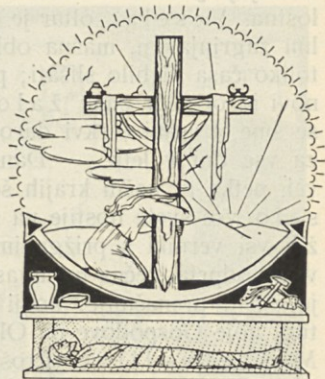
3. Čas trpljenja

1. Pasijonska nedelja (nedelja trpljenja, tiha n.). Stac. cerkev: Sv. Peter. S to nedeljo začnemo pasijonski čas (čas trpljenja), ki obsega poslednja dva tedna pred veliko nočjo. Misel na trpečega Odrašenika stopi v postni liturgiji v ospredje. Pri maši zamrjejo poslednji radostni glasovi: opusti se psalm v pristopnih molitvah, prav tako na vseh mestih hvalnica »Slava Očetu«. Križi in oltarne podobe se zagrnejo. Nič naj ne odvrča naših misli od trpečega Zveličarja. Križ pa nam bo razkrila cerkev v vsem njegovem oltarju križa. Mašno berilo nam govori o večnem, velikem Duhovniku in ga primerja velikemu duhovniku stare zaveze. Izraelski veliki duhovnik je šel vsako leto v tempeljsko Presveto in ga je pokropil s krvjo darovanih živali v spravo za grehe ljudstva. Večni veliki duhovnik Kristus pa prelije na križu svojo lastno kri v odrešenje človeštva in stopi enkrat za vselej v nebesno Presveto. Njegova kri je odkupnina za naše grehe. V evangeliju slišimo o veliki napetosti med Odrašenikom in Judi. Temni oblaki se zbirajo nad Gospodovo glavo; on pa stoji nasproti tolikemu sovraštvu v svoji božji veličini in miru in govori o svoji brezgrešnosti in svojem življenju pred vsemi veki.

2. Veliki teden. A. Cvetna nedelja. Stac. cerkev: Sv. Janez v Lateranu. S cvetno nedeljo se začne teden, ki ga imenuje cerkev veliki ali sveti teden. To je najčastiljivejši teden vsega leta, prava umetnina, ki jo je zamislila cerkev v svoji liturgiji, da dostojno obhaja smrtni dan svojega božjega Ženina. Cvetna nedelja nas ne spominja samo nekdanjega Jezusovega slovesnega vhoda v Jeruzalem, temveč tudi mi sedaj pri službi božji tega dne spremimo svojega Odrašenika na poti v trpljenje. Prav živo si bomo torej predstavljali, da je Kristus v naši sredi in da smo mi njegovi učenci ter mu pripravljamo slovesen sprejem. Liturgija cvetne nedelje je sveta igra v treh dejanjih, pri kateri moramo verniki sodelovati. Prvo dejanje: blagoslov oljk. Zberemo se v cerkvi, ki nam predstavlja zdaj Oljsko goro. Tu se blagoslovijo palmove in oljčne veje, ki so pripravljene na mizi pri oltarju (verniki jih prav za prav ne prinese seboj). Blagoslov oljk se izvrši v obliki maše, namesto daritve (spremenjenja) se veje blagoslovijo, namesto daritvenega obeda se razdelijo pričujočim. Ob začetku pozdravimo v duhovniku Gospoda, kakor so ga pozdravili nekoč učenci: »Hozana sinu Davidovemu! Blagoslovijo, ki prihaja v imenu Gospodovem! O, Kralj Izraelov, hozana na višavah!« To je bil vstop. Sledi prošnja; nato berilo, ki nas vodi v puščavo, kjer počivajo Izraelci na svojem potovanju iz Egipta v zelenici, kjer je 12 studecev in 70 palm. Bog jim obljubi mano, ki jih bo vsak dan hranila v puščavi. Na bližnji velikonočni praznik nas opomni cerkev z besedami: »... jutri

⁸ Kronov ali Saturnov dan = sobota.

boste videli veličanstvo Gospodovo.« Pesem (odgovor), ki sledi, nas vodi na Oljsko goro, kjer gledamo Gospoda v njegovi smrtni stiski; veliki duhovniki se zbirajo in ga sklenejo umoriti. Evangelij nam govori o Kristusovem slovesnem vhodu v Jeruzalem. Zdaj se blagoslovijo veje. Iz blagoslovnih molitev spoznamo, da pomenijo palmove in oljčne veje pričevanje (martirij) Kristusovo, pa tudi naše pričevanje za Kristusa. Gospod gre prostovoljno v smrt, mi mu sledimo s palmami v rokah. Sledi uvodni slavospev, svet, posvetilne molitve, ki govorijo o pomenu vej. Po blagoslovu mora duhovnik veje razdeliti, cerkev to razdelitev predpostavlja. S tem da sprejmemo od cerkve blagoslovljeno vejo, se damo posvetiti za priče, za mártire in smo pripravljeni, spremljati Kralja mártirov (ki so pričali zanj s svojo krvjo) v njegovo trpljenje. Kakor smo obljubili na svečnico, ko smo prejeli blagoslovljene sveče, da bomo skozi vse leto otroci luči, tako obljubimo danes, da bomo mártiri, pričevalci. Te obljube nas bodo do prihodnje cvetne nedelje spominjala blagoslovljena vejica, ki jo bomo pritrdili na vidnem mestu v svoji sobi. Drugo dejanje: procesija z blagoslovljenimi palmovimi vejami. Pomen procesije:

S svojo smrtjo je zmagal
našo smrt

v boj vodimo njega, ki premaga smrt in pekel. Tudi te procesije bi se morali udeležiti zopet vsi verniki, globoko ginjeni. Sprevod, ki gre za križem, se vrne do cerkvenih vrat, pevci vstopijo, vrata se zapró. Vsi ostali z duhovnikom se zberejo pred zaprtimi vrati. Pevci začnejo peti slavospev kralju Kristusu, ljudstvo zunaj pred vrati pa ponavlja besede: »Slava ti, hvala in čast, o Kralj naš, Kristus Rešitelj...« Nato potrka subdiakon trikrat z ročnikom križa na vrata, ki se odpro, in sprevod stopi v cerkev. Pomen tega obreda: človeštvu so vrata v nebesa zaradi izvirnega greha zaprta, na zemljo pride Sin božji, stopi na križ in ob svoji smrti potrka s križem na nebeška vrata, ki se odpro, v nebesa začne prihajati procesija, ki bo končana šele na sodni dan. Tretje dejanje: maša. Doslej so bile molitve in pesmi vesele, zdaj pa se ubranost popolnoma spremeni: začne se Gospodovo trpljenje z najžalostnejšo mašo o trpljenju. Pri tej maši se poje pasijon, poročilo o trpljenju po sv. Mateju. V vsaki cerkvi pa naj bi vsaj čitali poročilo o trpljenju, porazdeljeno na več vlog.¹

Velikonočno bogoslužje

B. Žalne jutrnjice. Presveto velikega tedna je sveto trodnevje: veliki četrtek, veliki petek in velika sobota. Za vsak dan v sv. trodnevju se opravijo prejšnji večer žalne jutrnjice; jutrnjice so namreč cerkvena nočna molitev, premišljevanje o prazniški skrivnosti naslednjega dne. Pretresljive žalne jutrnjice pa so najlepši biseri iz molitvene zakladnice sv. cerkve. Žalne jutrnjice za sv. trodnevje so sveta drama Jezusovega trpljenja v treh dejanjih.

C. Veliki četrtek. Nekoč so ta dan zopet slovesno sprejeli v cerkveno občestvo očitne spokornike. Žalne jutrnjice tega dne so včeraj opevale

¹ V ta namen je izdal župnijski urad pri Sv. Urbanu pri Ptujju pred kratkim knjižico »Trpljenje našega Gospoda J. Kr.« s pasijonskimi psalmi in 4 evangelijskimi poročili o trpljenju, ki so porazdeljena na več vlog, in s primernimi postnimi pesmimi. Drugi del knjižice vsebuje liturgično-biblični križev pot.

bolj smrtno stisko Gospodovo na Oljski gori, dopoldanski obredi pa veljajo predvsem zadnji večerji. 1. Z mašo velikega četrtega obhajamo spomin zadnje večerje; zato obhajamo to mašo v duhu z Jezusom in apostoli v dvorani zadnje večerje in iz Odrešenikovih rok prejmemo sv. obhajilo. Zahvalimo se za velike dobrote, ki smo jih ta dan prejeli od Gospoda: za mašno daritev, s katero se nam obnavlja daritev na križu in duhovništvo, v katerem se nam nadaljuje Jezusovo veliko duhovništvo. Ubranost pri tej maši je vesela in žalostna. Vesela: oltar je okrašen s cveticami, oltarni križ je zagrnen z belim zagrinjalom, mašna oblačila so bela, zapoje se radostna »Slava«, ki je toliko časa ni bilo slišati; pri tem poslednjikrat zazvone zvonovi. Nato zvonovi in orgle v znak žalosti utihnejo. Objame nas tiha boleost. — Danes se sme v vsaki cerkvi darovati samo ena maša, kar je veljalo nekoč za vse dni v letu. — Danes se posvetita dve hostiji: ena za sv. opravilo vel. petka (v naših krajih še tretja za »božji grob«). Po maši se prenesejo vse svete hostije na stranski oltar. Te procesije naj bi se zopet udeležili vsi verniki s prižganimi svečami v rokah! Tabernakelj je zdaj prazen, vrata odprta, večna luč ugasnjena: čutimo, da nam je »Ženin vzet«. Ta pomen je imelo prenašanje: božji Ženin cerkev zapusti. Prenašanje nas spominja tudi hoje Gospodove na Oljsko goro, kjer se je začelo njegovo trpljenje. — Mašne molitve. Prošnja vsebuje svarilo in tolažbo: Judež je zavržen in razbojnik rešen! Berilo je sloveče mesto iz 1. lista Korinčanom o postavitvi sv. zakramenta. Evangelij oznanja veliko dejanje Jezusove ponižnosti, umivanje nog, pri katerem nam da zapoved ljubezni do bližnjega. Berilo in evangelij sta oporoka odhajajočega Učenika: njegovo telo in njegova ljubezen. 2. Po maši se razkrijejo oltarji: vsi prti (pa tudi svetinje) se odstranijo z oltarjev. Nekoč so storili to po vsaki maši, ker so se še bolj zavedali, da je oltar miza, ki se pogrinja samo za sv. obed. Oltar pa tudi pomeni Kristusa. Razkrivanje oltarja nas spominja, kako vzamejo Gospodu oblačila, preden ga križajo; zato se pri tem obredu moli 21. psalm z antifono: »Razdeljujejo si moja oblačila in za mojo suknjo žrebajo«. Cerkev očituje opustošenje in brezupnost. Sveta daritev se prekine, dokler Gospod ne vstane iz groba. 3. V škofijskih cerkvah posveti danes škof nadvse slovesno sveta olja, ker je treba za veliko noč vse zakramente obnoviti. Cerkev ima trojno sv. olje: bolniško, krstno (o. katehumenov) in sv. krizmo. 4. V škofijskih in samostanskih cerkvah se izvrši še tako imenovani »mandatum«, to je zapoved Gospodova: umivanje nog. Med umivanjem nog poje zbor vzvišen spev o ljubezni do bližnjega.

D. Veliki petek. Veliki petek je veliki žalni dan kristjanov za Ženinom, ki »je bil vzet«. Edini dan naše liturgije, ko se ne daruje mašna daritev, ker je danes veliki Duhovnik na oltarju križa daroval svojo krvavo daritev. Ob začetku božje službe imamo danes mesto vstopne pesmi molčanje, sveče na oltarju ne gorijo, oblačila so črna, duhovniki se zgrudijo na oltarne stopnice, kar izraža obupno stanje človeštva pred odrešenjem. Sledi trodelno, maši podobno opravilo: prvi del je nekaka uvodna maša, drugi del češčenje sv. križa, tretji del daritveni obed. To je maša s prej posvečenimi darovi (hostijo). a) Uvodna maša. Prvo berilo iz preroka Ozeja nam vzbuja globoko žalost in obžalovanje. Drugo berilo vsebuje ginljivo podobo velikonočnega jagnjeta. Danes se je izpolnilo, kar ta podoba napoveduje: pravo velikonočno Jagnje, Kristus, je bilo darovano! Ravno ob času, ko so v templju klali jagnjeta za velikonočni praznik, je umrl Gospod na križu. Podobi sledi njena izpolnitev: poje ali čita se nam poročilo o trpljenju po sv. apostolu

Janezu, ki je bil priča vsem tem dogodkom. Sv. Janez nam prikazuje Zveličarja kot Kralja na prestolu križa! Zopet naj bi se čitalo poročilo o trpljenju v porazdeljenih vlogah. — Sledijo prastare prošnje za vse človeške stano ve. Jezus, Kralj božjega kraljestva, je »povzdignjen« in pritegne vse k sebi. Moli se za cerkev in vse stanove, pa tudi za krivoverce, Jude in pagane. Pri vsaki prošnji na poziv diakona poklekne; samo pri prošnji za »nezveste« Jude ne, ker so ta dan s poklekovanjem Gospoda sramotili. b) Češčenje križa je višek velikega petka. Duhovnik na listni strani oltarja križ slovesno razkrije, kar pomeni Jezusovo križanje. Zaradi tega obreda, s katerim obhajamo v liturgiji trenutek Jezusovega križanja, so bili križi od nedelje trpljenja zagrnjeni. Pri odkrivanju se poje trikrat: »Glejte les križa, na katerem je viselo zveličanje sveta«. Ljudstvo vsakokrat poklekne govoreč: »Pridite, molimo«. Križ se položi na blazino pred oltarjem, duhovniki sezujejo čevlje (kakor nekdanj Mozes pred gorečim grmom). Duhovnik in ljudstvo se po trikratnem pokleku približajo križu in poljubijo rane ter tako počastijo križ kot znamenje odrešenja. To je višek vel. petka! S poljubom se popolnoma darujemo svojemu Zveličarju. Ne samo duhovščina, tudi vsi verniki bi se morali na tem mestu s poljubom pokloniti križu. Med češčenjem križa poje zbor pretresljivo pesem, tako imenovana očitanja: tožbe, očitke Jezusove nezvestemu ljudstvu. Jezus spominja svoje ljudstvo z milimi besedami na dobrote v stari zavezi in mu očita njegovo nevhvaležnost. Te obtožbe veljajo nam in nas opominjajo spričo Kristusove smrti k resnemu spreobrnjenju. Ponavlja se vprašanje in poziv »Ljudstvo moje, kaj sem ti storil ali s čim sem te užalil, odgovori mi!« Pred zmagoslavnim znamenjem odrešenja pa se poje v grškem in latinskem jeziku še neki starejši slavospev, ki slavi Kristusa kot Boga: »Sveti Bog, sveti Močni, sveti Nesmrtni, usmili se nas!« c) Maša s prej posvečenimi darovi je tretji del liturgije vel. petka. To je sv. obhajilo, ki ga prejme zdaj samo duhovnik, prej pa so ga prejeli tudi vsi verniki. V slovesni procesiji se prenese kelih s posvečeno hostijo na glavni oltar in medtem se poje znani spév »Kraljevo znamenje, o križ«: prenaša se daritveno telo, ki je bilo darovano na križu. V naših deželah se izpostavi v zagrnjeni monštranci še ena sv. hostija in se prenese v procesiji k »božjemu grobu«. Vendar je to samo ljudska pobožnost, ki je rimska liturgija ne pozna.

Soukal

Vstal sem in sem še pri tebi, aleluja

E. Velika sobota je sveti dan Gospodovega počitka; cerkev jo imenuje sveto soboto. To bi moral biti najmirnejši dan v vsem letu. Do srednjega veka na vel. soboto ni bilo božje službe. Obžalovati moramo, da je prišlo pozneje po razvadi, ne po cerkvenem predpisu, do neke spremembe.

Kar obhajamo zdaj v cerkvi na vel. soboto zjutraj, spada v noč od sobote na nedeljo; kajti vsi obredi vel. sobote so že velikonočni obredi, s katerimi obhajamo vstajenje! Obhajamo torej vse te obrede vsaj v duhu ponoči, dokler ne dozori čas, ko nam bo cerkev vrnila k božični sveti noči še drugo, najsvetejšo noč Gospodovega vstajenja! — Dalje ne pozabimo, da so bili v veliki noči slovesno kršчени katehumeni. Prvim kristjanom velika noč ni bila samo praznik Kristusovega vstajenja, temveč tudi duhovnega vstajenja človekovega v sv. krstu. Ker so delili takrat krst s potapljanjem, je bila zveza med Gospodovim vstajenjem in krstom še bolj očitna. Že sv. Pavel pravi, da človek ob potopitvi v krstno vodo s Kristusom umrje: stari človek je pokopan, in nato s Kristusom vstane k novemu življenju. a) **Velikonočna sveča.** Drugi dan, odkar je Gospod v grobu, se nagiblje k zatonu. Verniki se zbirajo v temni cerkvi. Duhovščina gre pred cerkev, kjer se ukreše iz kamna ogenj in se blagoslovi. V hiši božji so vse luči ugasnjene: stara zaveza je ugasnila, zdaj pride Kristus, luč sveta. Kakor iskra iz kamna je bil rojen Kristus iz deviške Matere in tako gre nocoj poveljčan iz skalnatega groba. Na blagoslovljenem ognju se prižge sveča in duhovščina gre v procesiji v cerkev, ki je v popolni temi. Diakon v beli dalmatiki, oblačilu veselja, bo oznanil velikonočno skrivnost. Diakon nese trirogljat trst s tremi svečami. Ko gredo proti oltarju, na treh mestih prižge po eno svečo na trstu in zapoje: *Lumen Christi!* — Luč Kristusova! Pred oltarjem oznani diakon Gospodovo vstajenje s slovečim spevom »Exultet«, v katerem opeva vzvišeno skrivnost svete noči in obenem veliko odrešilno delo Kristusovo. Velikonočna sveča je podoba vstalega Zveličarja; zato gori med službo božjo do praznika Gospodovega vnebohoda. Ko vtisne diakon v svečo 5 zrn kadila in svečo prižge, se prižgejo vse luči v cerkvi. Noč križa je prešla v dan vstajenja. Prižgane luči v cerkvi kličejo: Kristus je vstal! Na žalost kličejo po mnogih naših krajih to bolj ali manj praznim cerkvam, ker je na veliko soboto zjutraj ob začetku le malo ljudi pri teh vzvišenih obredih. In koliko jih je, ki te obrede razumejo? b) **Prerokbe.** Po tem slovesnem velikonočnem oznanilu se začne priprava na krst. Najprej se poje 12 tako imenovanih prerokb. To so jutrnjice, nočna molitev stare cerkve. Obenem pa ta lepa svetopisemska berila predstavljajo katehumenom učinek krsta in veličino krščanskega poklica. c) Po 12-erih prerokbah sledi blagoslov krstne vode. Duhovščina in katehumeni gredo sedaj v sprevedu h krstnemu studencu, pred njimi se nese velikonočna sveča. Po poti se poje psalm: »Kakor hrepeni jelen po studencih, tako hrepeni moja duša po tebi, o Bog!« Med drugim potopi duhovnik v krstno vodo prižgano svečo med besedami: »Naj v ta obilni studenec stopi moč Svetega Duha.« Duhovnik dahne preko vode v obliki grške črke Y, ki pomeni Svetega Duha. V vodo vlije olja katehumenov in sv. krizmo. Zdaj bi moral slediti višek: krst katehumenov. Mi pa hočemo tukaj obnoviti krstno obljubo. Duhovščina se vrne k oltarju in medpotoma poje litanije vseh svetnikov, ki so že začetek sv. maše. d) **Maša v veliki noči.** Oblačila so bela. To je maša velikonočne vigilije in bi jo morali kakor božično mašo obhajati o polnoči. Po vsebini je to krstna maša, primicija, prva daritev novokrščenih, ki so prvokrat povabljeni k uživanju Jagnjeta. Naj bo tudi za nas krstna maša in obnova. Maša ima nekatere posebnosti. Ob »Slavi« se zazvoni z vsemi zvoni. Sledi svečan trenutek, ko se trikrat zapoje svojstvena velikonočna pesem »aleluja«, ki smo jo pogrešali od predpostnega časa. Evangelij je prva velikonočna blagovest. Po obhajilu (ki ga lahko prejmejo danes tudi verniki) se

poje lepa zahvalna molitev »Moja duša povelečuje Gospoda«, to je Marijin slavospev. Aleluja slišimo še po »Ite missa est«. Glavna misel te maše je: Kristus je vstal v novokrščenih (v nas).

4. Velika noč (stac. cerkev: Sv. Marija Večja.)

Velika noč je naš največji praznik. Vsaka nedelja je velika noč v malem. Obhajamo trojno vstajenje: vstajenje v naravi, vstajenje Kristusovo in vstajenje v cerkvi in duši. Velika noč je praznik Kristusove zmage. Kristus je s smrtjo in vstajenjem svoje odrešenje dovršil in vodi odrešene kot plen s seboj k duhovnemu vstajenju. Velika noč je za nas vse rojstni dan božjega življenja v duši. »To je dan, ki ga je naredil Gospod. Radujmo se in veselimo se ga« (graduale). — Velikonočna prazniška maša mora biti za nas velik doživljaj. Tu se nam zakramentalno uresniči Jezusova smrt in vstajenje. Ob trenutku spremenjenja stopi Križani in Poveljanci s svojimi poveljanci ranami med nas. Zdaj se božje velikonočno Jagnje žrtvuje in uživa. In mi prejmemo poroštvo prihodnjega vstajenja. Praznujmo s to mašo hvaležno in z ljubeznijo velikonočno skrivnost! V berilu nam opisuje sveti Pavel starozakonski velikonočni praznik. Preden so Judje uživali velikonočno jagnje, so morali iz hiše odstraniti ves kvas; v vsej velikonočni osmini so uživali samo nekvašen kruh. To je opomin nam kristjanom: kvas je podoba greha, nekvašen kruh podoba čistosti. O veliki noči je treba vse grešno odstraniti, ker je bilo naše velikonočno Jagnje Kristus žrtvovano in je uničilo grehe. Tudi pravo velikonočno Jagnje Kristus je s kvasom greha nezdružljivo. Za nas kristjane je zdaj neprestan velikonočni praznik. Zato moramo stalno uživati nekvašen kruh »čistosti in resnice«, to je, varovati se moramo greha.

Hvalnice pojte, kristjani,
Jagnje je ovce rešilo!

Velikonočni ponedeljek. Stac. cerkev: Sv. Peter. V velikonočnem veselju gremo k sv. Petru, ki je po žalostnem času pokore za svoj greh obhajal srečne velikonočne praznike. Tudi berivo vsebuje pridigo sv. Petra prvim kristjanom iz paganstva. V evangeliju nam pripoveduje sv. Luka, kako se je prikazal Zveličar po vstajenju učencema na poti v Emavs. Večno lepo nam opisuje ta evangelij prehod od velikega tedna k velikonočni radosti. Tudi mi smemo zdaj pri spremenjenju in pri daritvenem obedu z učencema Gospoda »pri lomljenju kruha«. V vstopu nagovarja cerkev krščence: »Gospod vas je pripeljal v deželo, po kateri se cedi mleko in med, aleluja; naj bo postava Gospodova vedno v vaših ustih, aleluja, aleluja.« Obljubljena dežela je kraljestvo božje na zemlji, mleko in med sv. evharistija. Pogoj: spolnjevanje zapovedi.

Bela nedelja. Stac. cerkev: Sv. Pankracij. Bela nedelja je osminski dan velikonočnega praznika. Ime nas spominja na sklep krstnih svečanosti v stari cerkvi. Krščenci so skozi ves velikonočni teden nosili bela krstna

oblačila in so jih odložili šele včerajšnji soboto. Danes so prišli prvikrat v svoji navadni obleki. Belo oblačilo krstne nedolžnosti pa naj nosijo vedno v svoji duši! Današnja nedelja je krstna prisega, s katero se zavežemo, ohraniti krstno nedolžnost. Temeljna mašna misel je: moč vere, ki premaga svet. Stacijski svetnik, sv. Pankracij, ki je kot 14-leten deček zapečatil svojo krstno prisego s krvjo, je zavetnik zvestobe v prisegi.

Odprto liturgično pismo

Velečastiti g. svetnik! Vaše zanimivo liturgično pismo nas je zelo razveselilo. Sporočate nam, kako ste nekje v nekem zavodu v delavnik maševali. Bila je polna kapela, a med verniki nobene skupnosti. Toda na Vašo besedo, zlasti ko ste povedali, kako je drugod po svetu drugače, kako so vam n. pr. v Nemčiji pri vsaki sv. maši peli, v Gradcu pri vsaki sv. maši glasno molili, so se tudi verniki v onile kapeli zganili in lepo zapeli v vaše zadovoljstvo in vernikov samih.

To, kakor ste poučili vernike v onem zavodu, kaj je sv. liturgija in liturgično življenje, in jim naročili, da morajo znanprej med sv. mašo zmeraj kaj zapeti ali glasno moliti, naj velja, pravile, za vsako cerkev, kjer se v delavnik daruje sv. maša. Potem bo služba božja zares lepa in liturgična.

Zelo pozdravljate v svojem pismu zamisel, da smo v »Kraljestvo božje« dali liturgično prilogo »Božje vrelce«, ter v njih »začeli liturgično gibanje spravljati v tek«. Dostavljate, da smo na Slovenskem še daleč za drugimi narodi, da liturgičnega gibanja »pri nas v resnici še ni, da se šele pripravlja«.

Resnica je, g. svetnik, da se glede liturgičnega življenja in udejstvovanja Slovenci nikakor ne moremo meriti z narodi, kot so Belgijci, Holandci, Nemci, Francozi. Vendar pa zgled teh narodov že globoko prodira v naše kraje. Imamo, hvala Bogu, tudi na Slovenskem že dokaj vzorno liturgično urejenih župnij in zavodov. Človeka se radostno dojmi, ko v kaki podeželski cerkvi po stenah opazi krasne slike liturgičnih simbolov ali cerkvenega leta. Pa če so še redke take cerkve, pa gotovo na več krajih lahko opazite, kako ljudje med sv. mašo z vneto recitirajo vsaj nekatere mašne molitve ter vmes prepevajo evharistične pesmi. Zlasti pa se pri nas živahno liturgično udejstvuje šolska mladina v tako zvanih zbornih mašah z recitacijo in z neke vrste koralnim petjem. Vsekakor je pri nas liturgično gibanje že znatno v teku, ne samo po zavodih in župnijah v mestih, marveč tudi na deželi. Res pa je seveda vse to liturgično življenje še vedno le začetno.

Za eno duhovno družino!

Vi, preč. g. svetnik, v svojem pismu dalje povsem pravilno poudarjate, da moramo to doseči, da bi se verniki vsebolj čutili kot ena duhovna družina, kar da je eden glavnih namenov liturgične obnove. Seveda, da v zavesti enega duhovnega občestva, ene božje družine verniki z duhovnikom družno darujejo isto hostijo, ga pri nje posvečenju spremljajo ter se pri sv. obhajilu skupno z njim udeležijo evh. obeda božjega Jagnjeta. Vi, preč. g. svetnik, svetujete, naj bi bil eden prvih korakov za tako vzgojo ta, da bi ljudje začeli pri sv. maši dejansko se udeleževati ravno v delavnik. Utemeljujete to s tem, da je manjše število vernikov laže navaditi na kaj novega kakor polno cerkev, in da so taki, ki v delavnik prihajajo za sv. maši bolj dorzetni in bolj poklicani. Temu ni nič oporekati in mnogokje bo kaj takega lahko takoj izvedljivo. Toda zdi se, veleč. g. svetnik, da bo z obnovo liturgičnega življenja vsekakor treba pričeti tam, kjer vneto za službo božjo najbolj popuša in kjer nam je po božji in cerkveni zapovedi predvsem ukazana: t. j. ob nedeljah in praznikih. Gorečnost za nedeljsko in prazniško službo božjo vidno peša, zlasti po mestih in trgih, industrijskih in letoviških krajih. Ne samo, da premnogi ne pojmiyo presv. evh. daritve, se ne zavedajo nje globine in veličine, marveč tudi v cerkvi pri službi božji ne vedo kaj početi. Nujno je potrebno, da vernikom razložimo življensko važnost nedeljske in prazniške službe božje ter jih pritegnemo k čim dejavnejšemu sodelovanju. Čimbolj bodo verniki pri službi božji sodelovali, tembolj se bodo zanjo navduševali in jo ljubili. Od take res doživete nedeljske službe božje do življenja s cerkvijo tudi skozi teden ne bo daleč. Navdušenje in notranja potreba sama jih bo privabljala.

(Dalje.)